

EUGENI XAMMAR

CARTES D'UN POLEMISTA
(1907-1973)

EDICIÓ I PRÒLEG DE XAVIER PLA
EPÍLEG D'AMADEU CUITO

BARCELONA 2019

QUADERNS CREMA

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quaderscrema.com
www.quaderscrema.com

- © de l'edició i el pròleg, 2019 by Xavier Pla Barbero
- © de l'epíleg, 2019 by Amadeu Cuito Hurtado
- © d'aquesta edició, 2019 by Quaderns Crema, S. A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S. A.

Aquesta edició s'ha realitzat en el marc del projecte de recerca de la Universitat de Girona «El món d'ahir: la figura de l'escriptor-periodista davant la crisi del nou humanisme» (FF12015-67751-P) finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad

A la coberta, fotografia d'Eugeni Xammar

ISBN: 978-84-7727-573-2
DIPÒSIT LEGAL: B. II 493-2019

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i rellegit*

PRIMERA EDICIÓ *maig de 2019*

Sota les sancions establertes per les lleis, queden rigorosament prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta edició mitjançant lloguer o préstec públics.

TAULA

<i>Les tres vides d'Eugeni Xammar. Periodista, diplomàtic, traductor, de XAVIER PLA</i>	7
<i>Criteris d'edició</i>	65
CARTES D'UN POLEMISTA (1907-1973)	69
APÈNDIXS	
1. Nota sobre la propaganda catalana a Alemanya (1924)	525
2. Respostes al qüestionari de l'ambaixada de París (1937)	527
3. Nota confidencial per a Josep Tarradellas (1944)	529
4. Per a la despulla de Pompeu Fabra demanem el respecte i la pau (1948)	532
5. Memoràndum al president de la Generalitat de Catalunya (1950)	534
6. Carta-pròleg a un llibre de Joan Arús (1967)	554
<i>Epíleg, d'AMADEU CUITO</i>	563
<i>Agraïments</i>	571
<i>Origen de les cartes</i>	573
<i>Índex de destinataris</i>	577
<i>Índex de noms</i>	583

CARTES D'UN POLEMISTA
(1907-1973)

I. A VICENÇ CALDÉS

Sr. en V. Caldés i Arús

30-5-07

Distingit amic,

Tinguéreu la deferència exquisida de demanar-me unes quantes quartilles per al nombre extraordinari d'*Enllà* dedicat a la festa nacional catalana.¹ Me trobo materialment impossibilitat de correspondre dignament a la vostra galant invitació en la forma que *Enllà* i els seus lectors se mereixen. Veus aquí el motiu d'aquestes curtes ratlles.

No obstant, jo, en aquest cas en què m'ha col·locat la vostra delicadesa, no puc deixar de correspondre en absolut a la invitació vostra. I veus aquí ara per què redacto aquestes ratlles amb la intenció de que sien publicades.

La festa nacional de Catalunya és la nostra festa; la festa dels joves, perquè ella és una festa d'esperança i de lluita, i nosaltres, amic, lluitem esperant, la celebrem en la diada del Corpus. ¿I què? ¿És que el recordar certs fets vol dir que tingui d'aconsellar-se una trasplantació íntegra d'ells al nostre temps reproduint-los ara? Jo crec que no. El nostre Víctor Català ho digué el primer any que la celebràrem, la nostra festa: *Corpus auri*. Esborrem de la nostra pensa, per a l'acció, el record del Corpus de Sang. Però remembrem-lo i seguim lluitant tot esperant un *Corpus auri* futur...

Aquest anterior paràgraf hauria pogut ser un article. Ara

¹ El narrador, dramaturg i periodista Vicenç Caldés (1886-1969) era el fundador i director d'*Enllà*. *Revista literària nacionalista* de Molins de Rei (1906-1907), publicació quinzenal adherida a la Unió Catalanista. En comptes del seu text, la revista va publicar la carta de Xammar el 30 de juliol de 1907.

no ho és. Perdonin els lectors d'*Enllà* o, més ben dit: agraeixin-m'ho.

I vós, perdoneu-me també la meva desconsideració, que jo, per la meva part, vos agraeixo fonament la consideració vostra.

EUGENI XAMMAR

2. A CARLES RAHOLA

Sr. D. Carles Rahola
Girona

Dissabte, 23-1-09

Ben estimat amic,

No vaig pas descuidar-me d'anar al Suís a cercar els llibres que vostè s'hi havia deixat; vaig fer-ho amb molt gust l'endemà passat i, des d'aquell dia, que els tinc a casa, que és la de vostè.

De lo que sí m'he descuidat, durant poc menys de tres setmanes, és d'escriure-li, com devia fer-ho de seguida. Jo espero que sabrà excusar-me per més que jo no demani excuses; ja sé que no en tinc.

Tingui la bondat de dir-me l'adreça exacta de vostè; llavors, faré un paquet i el donaré a l'ordinari. Rebrà el llibre d'en Rodó tallat. M'he permès aquesta llibertat perquè m'interessava l'autor, el qual coneixia solament per un article força notable que va aparèixer a *Revista Latina*.

No li dic encara quan aniré a Girona; però mantinc la promesa d'anar a veure els gironins, particularment a vostè, perquè vaig fer-la amb ganes de complir-la. No trigaré gaire a fer-ho, em sembla. Per Carnaval, potser.

Dongui records a n'en Palol, si el veu. Em plau força renovar-li el testimoni de la meva amistat, ben franca i de debò.

EUGENI XAMMAR

Ateneo Barcelonés
Particular

3. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

Sr. D. Josep M. López-Picó
Canet

Dimecres, 14 de juliol de 1909

Caríssim López,

Rebuda la teva postal. Demà marxo a l'Ametlla amb en Manuel. Escriu-me. La meva adreça és: *Per la Garriga-l'Ametlla*, el meu nom i res més; sóc popular. Escriu-me vers, prosa, poema, novel·la, teatre, lo que vulguis. Tot ho devoraré. No escric res més perquè compto els minuts. Ho faré llargament d'aquí uns quants dies. Sàpigues que les coses van pèssimament. Fujo de Barcelona i preveig que vaig a entregar-me a un lamartinisme solidari.

Ben amicalment,

EUGENI XAMMAR

El Secretario del Fomento del Trabajo Nacional¹
Particular

4. A JAUME BOFILL

24-7-09

Amic Bofill,

Per a insistir en els dos punts principals qui proveeixen l'excel·lent literatura que vos adreça l'amic Reventós,² vos escric.

¹ Després d'uns mesos treballant com a dependent mercantil a la casa Sucesores de B. Brutau de Barcelona, Xammar va passar a exercir com a oficial de secretaria a Foment del Treball Nacional.

² Aquesta carta de Xammar n'acompanya una altra de Manuel Reventós a Jaume Bofill. Li anuncia que tots dos es presentaran als Jocs Florals de Badalona, dels quals Bofill era jurat, «on s'ofereixen cinquanta pessetes a qui millor combati el fanatisme». Reventós demana excuses per la «tropicalia» ideada, segons diu, per Xammar, «qui té per a aitals moments una excel·lent educació nord-americana, és a dir: pocs modos i molta voluntat». La pressió va fer efecte: Xammar va guanyar un primer accèssit del Cercle Badaloní en aquella convocatòria amb un poema titulat «Horaciana».

Tota mena de felicitats, demà i sempre, vos desitjo. I ara permeteu-me que us desitgi també acert en el judicar les composicions que, atacant el fanatisme, s'hagin rebut en els Jocs Florals de Badalona.

Coralment,

XAMMAR

Si veieu a n'en Vallès, tingueu la bondat de dir-li que escrigui.

5. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

Sr. D. Josep M. López-Picó

Canet

Dimecres [estiu de 1909]

Car... d'escriure,

Ni abans ni després de la carta que et vaig escriure, ni quan era a l'Ametlla ni ara que ja no hi sóc, ni abans, ni en, ni després dels successos, m'has enviat el vers i la prosa que en una postal em prometeres i que junt amb en Manuel esperàvem a l'Ametlla per a contestar-ho degudament. Això veient, m'he decidit a venir-ho a buscar; així és que, si contratemps no surt, diumenge vinent arribaré a Canet a l'hora en què hi arribi el tren que surt de Barcelona a les 13 i 10 minuts.

Tindrem sis hores per enraonar, de les quals en demano per a mi dues; mira d'omplir les altres quatre dignament: que no hi manqui vers, prosa, reconte d'aventures galants i berenar.

Tot a tu,

XAMMAR

El Secretario (accidental) del Fomento del Trabajo Nacional
Particular

6. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

Sr. D. Josep M. López-Picó

[Agost de 1909]

Amic caríssim,

No vindré a veure't. Me'n vaig i força més lluny. No és pas

per lo de la quinta, malgrat en Manuel i jo siguem dels que per ara ni ens podem redimir a metàl·lic; ni falta que em farà a mi. És per quelcom més greu. He comès, amic meu (i no prenguis a mal que així t'anomeni), un abús de confiança que em fa impossible la vida aquí.¹ Marxo a París per anar-me'n, després, allà on sigui o quedar-me allí si trobo lo que em convé.

Si, com a germà, em perdones, t'agrairé escriguis a l'Ors recomanant-me calorosament; digue-li que me n'he anat per lo de la quinta i que vull treballar. Jo vaig a can Brossa,² però mai n'hi ha prou de precaucions a pendre.

Escriu-me almenys una cosa o altra. Jo també t'escriuré.
Adéu.

La meva adreça: 52 rue Custine. XVIIIe. París (a can Brossa).

7. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

J. M. López-Picó
Rectoria Vella, 4
Canet de Mar
Espagne

Lyon, 19-8-09

Estimat López,

Des de Lió, t'abraço. Amb confiança i serenitat que mai no m'han faltat, aniré fent la meua via.

Teu,

XAMMAR, dijous

¹ En les seves memòries, Xammar parla d'una «ensopegada de les que solen definir-se com a “pecats de joventut”», sense donar-ne més detalls. Després de travessar la frontera clandestinament pel Pirineu, va escapar-se a Perpinyà i va arribar a París, passant per Lió, el 20 d'agost. Vegeu *Seixanta anys d'anar pel món, op. cit.*, p. 92.

² Les famílies de Xammar i del crític Jaume Brossa i Roger (Barcelona, 1868-1919) eren veïnes al mateix replà de la ronda de Sant Antoni. A causa dels seus articles i d'una conferència a l'Ateneu Barcelonès, Brossa hagué d'exiliar-se a París el 1897. Vegeu *ibid.*, p. 93-94.

8. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

J. M. López-Picó

Canet

Paris, le 1er Septembre 1909

Estimat López,

Fins avui no he vist lletra teva en una postal que em revela l'existència de cartes teves anteriors a mi adreçades cap de les quals ha arribat a les mans meves. Suposo a què és degut això. Vaig donar a n'en Manuel i a tu l'adreça 52, rue Custine, que és la d'en Brossa i, com sigui que la meva sortida de Barcelona va coincidir amb l'absència d'en Brossa de París, totes les cartes que durant deu dies van arribar a rue Custine i al meu nom varen ésser retornades. Al arribar jo a París, i enterar-me'n, vaig reclamar immediatament; però solament vaig recobrar-ne una de l'Emili Vallès. Tinc feta una reclamació a Barcelona que no sé quin resultat donarà. En aquesta reclamació deia jo que alguna de les cartes devia ésser procedent de Canet, perquè amb tu hi comptava. Vés, doncs, si en l'administració de correus les retrobes, i veu la causa de que no t'hagi escrit fins ara.

Mercès per tot, i repeteix, t'ho prego. Mercès especialment per lo de l'Ors. Segurament que quan el vegi ja treballaré, però em plaurà molt visitar-lo i referir-me amb ell amb tot lo que sigui *hors travail*.¹

Estic fatigadíssim de tant escriure. Són les set a la vora i fa cinc hores que estic sobre el pupitre. Un altre dia—aviat—tindràs noves meves i llargues.

Ben amic,

EUGENI XAMMAR

134, boulevard de Clichy-XVIII

Salon de Lecture des Grands Magasins

Aux Galeries Lafayette

Paris

¹ Eugeni d'Ors vivia a París des de l'abril de 1908 amb un ajut per a l'estudi dels corrents filosòfics estrangers concedit per la Diputació de Barcelona.

9. A JAUME BOFILL

Sr. D. J. Bofill y Matas
Secretario del Hospital Clínico
Barcelona
Espagne

París, 8-11-09

Car amic,

Una postal d'en Manuel Reventós m'innova el naixement d'un fill vostre a l'ensem que la mort del pare del nostre Emili Vallès. En un mateix moment, un enèrgic contrast de la vida fa conviure en el meu esperit dos estats de sentiments contraposats. En l'amistat, deu haver-hi l'explicació de que a un mateix temps puguin compartir-se el dol d'un amic i l'alegria d'un altre. La vostra, la celebra i la desitja ininterrompuda.

Afectíssim vostre,

XAMMAR

10. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

Sr. D. J. M. López-Picó
Ronda de San Pedro, 50, 3.º
Barcelona
Espagne

Montevideo, 16-8-10

Caríssim,

¿Com no he rebut els teus llibres? N'he gustat qualche fragment i n'he llegit els elogis, però, ¿per què no me'ls has enviat? Potser perquè no t'he escrit. Esperava centrar-me completament per a inaugurar la meva correspondència. Ara, de viatge, t'envio de lluny una abraçada tan forta com té d'ésser sempre la nostra amistat.

I, per ací, ¿què? Em diu en Manuel que és agut el teu *dé-*

vouement per a l'Ors. També jo. La seva glosa «Finlàndia»¹ va donar-me el goig immens de veure el meu criteri nacionalista compartit per un home de talent. ¡Uva! ¿I la noia de barret? ¿I el donzell del duro cultural? ¿I...? Escriu-me. Escriu-me.
Ben teu,

EUGENI XAMMAR

11. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

M. J. M. López-Picó
Ronda de San Pedro, 50
Barcelona
Espanye

París, 7-5-12

Querido Lyopic,

T'envio subjecte per un número respectable de proses líriques, recordades amb aquella alegria a base d'excursió, que t'ofereixo refer per mica que hi posis de bona voluntat.

Teu,

XAMMAR

Jo també he nascut en Arcàdia—o sigui, jo també he compartit amb tu ratos de literatura segle XVIII... Vet-la aquí viva i intacta sota els arbres, vora l'aigua, pels estrats comuns. ¡Olé!

REVENTÓS

12. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

París, 31-8-12

Caríssim,

Jo no podria pas explicar per què he tardat mesos i mesos

¹ Es refereix a la glosa «Finis Finlandiae!», *La Veu de Catalunya*, 15 de juny de 1910; avui a Eugeni d'Ors, *Glosari 1910-1911*, ed. de Xavier Pla, Barcelona, Quaderns Crema, 2003, p. 186.

a escriure't. Sempre passa aixís. Però creu que el record ha sigut constant i viu i que l'afecte és a prova d'absència i més fort—al fi—que la deixadesa i el descuit. Crec fer la millor demostració de lo que escric.

Les meves mercès plenes de reconeixença (¿és que la gent de la Lliga del Bon Mot—nombrosíssima aquesta—diuen ara *reg...* en comptes de *rec*?) per la pressa amb què servires el meu prec d'enviar-me el *Llibre del Port*.¹ Vaig llegir-lo i, després, el rellegí amb delit. Res de crítica. M'agraden: «Mariners exòtics», «Gavina de Port»—aquesta molt: «Fa un llarg xisclat i gira | la volada en un ràpid descens desolador»... Bravo! Bravo! «De la nau nova». Dels Epigrames i Sonets: «Del Cavall», «Del dia de Rams a la ciutat vella», «De la cortisana sola en un cotxe»—aprofito aquest *cotxe* per a dir-te que és un mot que, en català, em sembla afrós; fóra bo que en trobéssiu un altre: *cotxe*, *cotxe*... La meva àvia diu *cotxu*: no és pas més lleig. Les poesies que he citat m'agraden més que les altres, que també m'agraden. En canvi, al parlar d'unes mans em deixes ple de perplexitat. Amor, Senyor. A propòsit, he llegit article de la *Revue Catalane* de Perpinyà. ¿Qui és aquest senyor Pons?² Com diuen en francès, «*il a l'air de ne pas être trop bête*». Té més condicions de crític literari que els senyors A. Plana i J. M. Grau—aquest darrer sobretot és una pura meravella. ¿És acàs fill de l'urgellès? Tornem al senyor Pons: el seu article sobre la teva poesia és ben construït, sobri, clar—el darrer paràgraf sembla escrit sots influència del Cazalla. ¿Per què serà?

Car Lyopic, les noves que he tingut sobre la materialitat de la teva vida han sigut per a donar-me una ben ampla satisfacció. Justa recompensa. Sigueres Colom amb una resignació

¹ Josep M. López-Picó, *Poemes del port. Epigrammata. Sonets*, Barcelona, Altés, 1911.

² Es tracta del poeta rossellonès Josep Sebastià Pons, autor de l'article «La Poesia d'en J. M. López-Picó», *Revue Catalane*, Perpinyà, vol. VI, any 1912.

exemplar i l'Amèrica—la millor representació d'Amèrica és imaginar-la com un sou mensual d'importància—s'ha vingut a trobar perquè la descobrissis. Secretari de l'Econòmica, de l'Art Major de la Seda. Poca feina, ben pagada. Entre nosaltres, la senyora Verdaguer no deu ser res d'extraordinari.

¿Et cases?¹ Tu ets prou intel·ligent i prou hàbil perquè al cap de poc temps d'un contacte constant la teva dona reuneixi—si fa no fa les reuneix ara—aquell nombre de qualitats que Goethe fa enumerar per un dels seus personatges com el millor dot d'una esposa i concurrents a la felicitat del matrimoni. En Manuel va dir-me que podria ésser que al casar-te fessis una excursió de noces a París. Fora de la manera que jo podria participar activament a la teva joia. Sóc tot sencer a la teva disposició com a cicerone devotíssim i discret, i no espero altra cosa que la confirmació del teu viatge.

¿Serà demanar-te massa, després de la meva parsimònia, una postal ràpida amb l'adreça actual d'en Manuel Reventós? No sé on és, i suposo que no és a Berlín.

Lo més important que m'esdevé és la constatació periòdica d'un estat de bona salut que em serveix dòcilment i útil.

Ben teu,

EUG. XAMMAR

13. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

M. J. M. López-Picó
Ronda de San Pedro, 50
Barcelona
Espagne

11-10-12

Caríssim,

La meva mare m'escriu que el diumenge passat vas a anar

¹ López-Picó es va casar amb Angelina Batllori Deitg el 28 de novembre de 1912.

a casa. ¿És que no reberes a temps la meva carta-postal anunciant-te la suspensió del meu viatge? M'ho fa suposar no haver rebut un mot teu de resposta.

Ara vinc a pregar-te que em diguis si a darrers d'aquest mes seràs a Barcelona, o fora, fent el viatge de nuvis. L'Emili Vallès em fa preveure que el teu casament és una cosa gairebé immediata. Voldria saber, per lo tant, si a partir del dia 20 no et faré un tort avisant-te l'hora de la meva arribada perquè puguis venir a rebre'm o a veure'm l'endemà.

Ben teu,

XAMMAR

50, rue Bernardins
Paris

14. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

J. M. López-Picó Esq.
Ronda de San Pedro, 50
Barcelona
Spain

11-11-12

Estimat López,

A darrera hora va semblar-me deure suspendre el meu viatge a Barcelona. Mercès per tot, de totes maneres. Sóc ja a Londres, treballant i sofrint una mica del fred. Ja escriuré més endavant a tu i a n'en Vallès, amb una mica de literatura. Per de prompte, lo dels *policemen* és la més suau de les llegendes. Quan ne busques un, no el trobes ni per remei. *Que se diga*.

Què, ¿ja ets casat? Aviam si m'ho dius.

Ben teu,

XAMMAR

15. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

Josep López-Picó Esq.
c/o Sociedad Económica de Amigos del País
Barcelona
Spain

Londres, 20-12-14

Bones festes i bon any vos desitja a tu i a la teva esposa vos-
tre devot,

EUGENI XAMMAR

16. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

Londres, gener de 1915

Tens tota la raó, amic caríssim; no agrair d'una explícita ma-
nera el present teu de Christmas és una cosa imperdonable.
Però sol·licitar de mi un article sobre la moderna mentali-
tat anglesa, ¿creus que té perdó? La teva revista—ho supòs i
ho esper—anirà més enllà del primer número. No esperis lo
meu de seguida. I no et pensis que refusi enviar-te quelcom.
Digue'm, per exemple, si pot interessar-te una revista de lite-
ratura sobre la guerra de Wells, Bernard Shaw i els germans
Chesteron. I potser d'altres de segona fila com Courtney,
Austin Harrison, Clifford Allen, etcètera. En resum, un es-
tudi—fragmentari i mal fet—d'una part de la mentalitat in-
glesa a través del fet actual. Digue'm quina llargada tenen de
tenir les coses per a la teva revista. I no em posis limitacions
de temps perquè tinc molta, molta feina. Jo procuraré *m'ac-*
quitter tan de pressa com pugui.

Saluda a la teva esposa. Teu,

XAMMAR

T'equivoques: recordo perfectament el senyor Miquel i Pla-
nes: és una bèstia.

Nova adreça: 35 Barton St. Barons Court-London w.

17. A FRANCESC TIANA¹

Madrid, 3 d'agost 1918

Estimat i vell amic,

Grans mercès per la vostra carta. La rebí tres dies abans d'anar-me'n i va donar-me una gran alegria. Dispenseu que no hagi contestat abans. Han sigut uns dies de tragí inconcebible.

Ja deveu saber que me'n vaig al front per un període indefinit.² Quan sigui allà dalt, us enviaré la meva adreça. Estarem en comunicació. I quan torni, després de la victòria dels aliats, ens veurem sens falta. Tindrè tant goig en donar-vos una abraçada com l'he tingut en retrobar-vos. Creieu que, per les més estranyes terres, sempre he tingut un record per vós.

Vostre,

EUGENI XAMMAR

18. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

Josep López-Picó
Sociedad Económica de Amigos del País
Calle San Severo
Barcelona
Spain

¹ Francesc Tiana i Clapés (Caldes de Montbui, 1883-Sabadell, 1972), membre de la Unió Catalanista, activista cívic i cultural, era el secretari del Centre Català de Sabadell, president del Foment de la Sardana, tesorero de la Cambra de Comerç. Segons explica Xammar en una carta, Tiana era un forner originari de Caldes de Montbui establert a Sabadell com a representant de diverses cases comercials de productes químics, i molt catalanista. Vegeu *Cartes a Josep Pla*, *op. cit.*, p. 80.

² Després d'una breu estada a Barcelona exercint com a cap de redacció de la revista aliadòfila *Iberia*, Xammar va ser nomenat de nou corresponent del diari *La Publicidad* per cobrir, des del front britànic, els últims mesos de la Primera Guerra Mundial.

[Setembre de 1918]

HOSPITAL REDIRECTION CARD

Number (if any), Rank and Name: Eugenio Xammar. War Correspondent.

Has been admitted into: Officer's Ward. No. 46 Stationary Hospital.

Sick: Typhoid fever, but getting better; should be glad to hear from you.

E. XAMMAR

British Expeditionary Force
Advice of Admission To Hospital
Passed by Censor No. 5119

19. A JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

M.J.M. López-Picó
La Veu de Catalunya
Rue Escudillers
Barcelona
Espagne

París, 22-12-18

Mon cher,

Ja sé que és una indignitat no haver-te escrit, però ho faig tan poc... He llegit la teva proclamació. A través d'ella, s'endevina un llibre excel·lent. ¿Per què no me l'envies?

Bon Nadal i bon any. Al casament, *s'il le faut*.

Ben teu,

XAMMAR